

Gerra Hotzaren gorian

Mundu garaikidea finkatu zuen
hamarkada

MIKEL ARAMENDI

Kazetaria, nazioarteko auzietan aditua

50etako mundua gogoratu eta egungoarekin alderatzean, orduko testuinguruaren ildo nagusiak ez aintzakotzat hartzeko arriskua ez da txikia. Hutsegite latza izango litzateke. Lehenik eta behin, egun duen biztanleriaren erdia zuen munduaz ari gara: 2.500 milioi gizaki zituen Lurrak 1950ean eta 3.000 milioi eskas hamar urte geroago. Esan behar da orduan 2000. urterako egiten ziren aurreikuspen demografikoak (6.400 milioi) ez zirela horren okerrak. Baina xehetasunetan sartutakoan, errakuntzak larregiak bilakatzen dira. Kontinente guztietan, gerora egiatan eman denaren gaineko hazkundea aurreikusten zen... Afrikaren kasuan salbu: hirugarren milurtekoa hastean 500 milioi biztanle izango zituela uste zen; 775 milioi paseak ditu egun. Egungo kinka latz askoren abiapuntua litzateke, hein batean.

Aberastasunaren banaketan egungo eta orduko munduaren artean aurki genitzakeen aldeak nabarmenagoak lirateke, hala ere. 1960an Estatu Batuetako biztanle bakoitzak zuen errenta gordina (2.310 dolar, garai hartakoak), munduko handiena ez ezik beste edozein herrialde aurreratueta-

ko (europar guztiak barne) biztanleek zutena halako bi edo hiru zen (1.073 dolarreko errenta zuten Erresuma Batukoek; 1.012 Mendebaldeko alemaniarrek; 866 frantsesek; 746 sobietarrek). 1954an RCAk merkaturatu zuen lehen kolorezko telebista erosteko, haatik, estatubatuar ertainak ere bere urtebeteko errentaren ia erdia beharko zuen, 1.000 dolar balio baitzuen; munduko lekurik gehienetan, ordea, zuri-beltzeko emisiorik eta hargailurik ez zen oraindik. Kanada auzokidea besterik ez zen Estatu Batuen oparotasunera hurbiltzen, 1.555 dolarreko errentarekin. Japoniarrek, 290 baino ez zuten, eta hala ere Asiako aberatsenak ziren, petrolioaren boomaren aztarnarik ez zelako oraindik herrialde arabiarretan. Indiarren errenta 60 dolarrekoa zen, eta txinatarrak paretsuan ibiliko zen.

Petrolio aipatu dugunez, deigarria egiten da 1960ko datuak gainbegiratzea: Estatu Batuak ziren produktore nagusia, noski, munduko produkzio osoaren herena ekoizten zutelako; ondorengo bietako bakoitzak, Venezuela eta Sobiet Batasunak, ez zuten haren erdia merkaturatzen; eta herrialde arabiar guztiak, orduan oraindik Erresuma Batuen eskuetan zegoen Kuwait buru zutela, denen artean, ez ziren Amerikako erraldoiaren produkzioaren pareraino iristen. Ez da harritzekoa, bide batez, munduko autoen erdia Estatu Batuetan ekoitzia izatea sasoi hartan. Antzeko zifrak aurki ditzakegu beste hainbat arlotan: elektrizitatea, altzairua, papera...

Komunikabide aurreratuenen arloan, aldea nabarmenagoa zen oraindik estatubatuarren alde. «Multinazionalak» deitzen hasita zeuden industria eta merkataritza konpainiatarren zerrendan oso bakanak ziren beste edozein herrialdeetakoak. Munduko zazpi hirigune populatuenetako hiru Estatu Batuetakoak ziren, handiena, New York, barne; eta atzerriko beste lau megapoliek adina biztanle bilbatzen zituzten hiruren artean. Estatubatuarren %64 hiriguneetan bizi zen jada; aldiz, txinatarren %85 edo indiarren %82 landa lurretan, sobietarren erdia baino gehiago bezala. Bitxita-

sun (?) gogoangarri bat: 64.586 balea ehizatu ziren 1958an mundu osoan, ofizialki.

Munduko lehen potentzia ekonomikoa zein zen oso argi zegoen, beraz. Arlo politiko-militarrean, ordea, beste era batera ikus zitezkeen gauzak. 1949an Sobiet Batasunak bere lehen bonba atomikoa leherrarazi zuenetik, benetako lehia piztu zen bi superpotentzia militarren artean arma nuklear berriak eta indartsuagoak asmatu, prestatu, frogatu eta jaurtitzeko moduan ipintzeko. 1952ko urrian, Erresuma Batuak ere bere lehen bonba atomikoa leherrarazi zuen. Handik hiru astera, Estatu Batuek historiako lehen hidrogeno bonba frogatu zuten Itsas Barean. Sobietarrek hiru urte beranduago sutu zuten beren lehen H bonba; hamarkada amaitezar zenean, 1960an, lortuko zuten Frantziak arma atomikodun herrialdeen klubean sartzea, oraindik beren eskuetan zuten Aljeriako basamortuan eginiko frogarekin. Eta 1964an txinatarrek.

Norgehiagoka horrekin batera bilakatzen ari zen, bestalde, arma nuklear haiek benetan erabili ahal izateko jaurtigailuen lehiaketa. 1954an uretaratu zuten Estatu Batuek Nautilus urpeko nuklearra. Hurrengo urtean hedatu zituen Sobiet Batasunak bere lehen bonbaketari estrategikoak, eta bi urte beranduago jaurtiki zuen bere lehen misil interkontinentalak. Ondorengo hamarkadaren hastapenetan, Kubako misilen krisiarekin iritsiko zen *crescendo*-a gorenera, baina 60ko maitzean sobietarrek Gary Powers-en U-2 espioitza hegazkina bota zutenerako goi mailetaraino joanda zegoen tentsioa. Elkar Suntsitze Ziurra (MAD ingelesez, «zoroa» hitz lauz) strategiaren garapeneko fasea izan zen 1950eko hamarkadakoa. Izena behintzat izanarekin nahiko bat zetorren.

Lehia beldurgarri honen emari *kolateral* moduan sortu ziren, hamarkada hartan bertan, gerora eragin zibil eta sozial handia edukiko zuten zenbait egitate: energia nuklearraren industria zibila (56tik aurrera), eta espazioaren ikerketa eta ustiapenerako satelite artifizialak (1957ko Sputnik eta 1958ko Vanguard espazio-ontzien ondotik), adibidez. Haietan xahu-

tutako I+Gren emaitza ekonomiko-sozialak mantso eta poli-
liki gizarteratuko ziren, baina bloke geopolitiko bakoitzaren
propagandarako tresna eraginkorrek izan ziren hauek biak,
70eko hamarkadara arte. 1957an, Steinbuch alemaniarrek
«Informatik» hitza asmatu zuen, sortzen hasiak ziren tran-
sistorez betetako konputagailu edo ordenagailu sorgindu
haiei zegokienaz mintzatzeko. II. Mundu Gerratik zetorren
jakitearen «bahiketa» militarra askatzen hasita zegoela deli-
bera genezake, geroak ematen duen jakituriarekin.

Aurreko hamarkada amaitzean European gorpuztu zen
bloke politika, hasierako txanparen sasoirik onenean ze-
goen edonola ere, eta mundu mailako egitate bilakatu zen
1950ekoan. Mendebaldarren nagusitasuna argi zegoen eko-
nomian, zientzia eta teknikan, baina Ekialdeko blokearen
nagusitasun demografikoa eta geografikoa ere ezbairik ga-
bekoa zen. Eta deskolonizazio prozesuak lehengai eta langi-
le merkerik gabe utz zezakeen industria mendebaldarra. Bi-
de batez, aliantzak zabaldu eta sendotzea lehentasun nagu-
sia bihurtu zen Estatu Batuentzat, nola Trumanen azken bi
urteetan hala Ike Eisenhower militarren bi agintaldietan.
Turkia eta Grezia 1951n eta Mendebaldeko Alemania
1954an NATOkoko bazkide bihurtu ziren, Ozeanian ANZUS
eta Asian SEATO eratzen zireneko garai bertsuetan.

Estatu Batuen etxe barnean, kinka hark, McCarthy sena-
tariak bultzaturiko sorgin-ehiza antikomunista gartu zuen.
Egiazko nahiz asmakizunezko espioi sobietarren bilaketa
(egun ere ez da erraza, adibidez, Rosenberg senar-emazteak
sail horietako zeinetan kokatu beharko lirartekeen erabaki-
tzea) arte, literatura eta zinemagintzako sortzaile kritiko
edo susmagarrien pertsekuzio bilakatu zen, garaiko prent-
saren hizpide nagusietakoa bihurtzeraino. European, sobie-
tar blokeari aurre egitekotan, desnazifikazioaren azken az-
tarnak lurperatu ondoren, demokrata-kristau eta sozialde-
mokratekiko aliantza estrategikoa itundu zuten Estatu Ba-
tuek, Portugalen eta Espainian indarrean geratzen ziren fa-
xismoen kondarrei muzin egin gabe.

Aurka, Stalinen desagerpenak 1953ko martxoan utzitako erreferentzia-hutsunea nola bete eta estrategikoki nora bideratu erabakitzea kostatzen ari zitzaion blokea zuten estatubatuarrek. Beriaren exekuzioaren ondoren, Malenkov, Molotov eta Kaganovitxen arteko troika edo zuzendaritza kolektibo modukoa eratu zen Sobiet Batasuneko PKren buruzagitzan, baina azkenean Khrustxev ukrainar funtzionario zalapartatsua nagusituko zen haien guztien gainetik. Hark 1956ko XX. Kongresuan abiarazitako desestalinizazioak berehalaxe ipini zituen agerian aurreko urtean Varsovian ofizialki itundutako bloke politiko-militarrak Europa Ekialdean zituen pitzadurak. Titoren disidentzia zaharragoa, barne krisiak gorabehera, finkatu eta egonkortu egin zen, bitartean.

Sobietar blokearen baitako etendurarik handiena, hala ere, Asian ariko zen ernetzen, isilpean denboraldi luze batez, 60ko hamarkadaren hastapenetan bortizki argitaratzeko. Maok eta Txinako Partidu Komunistak, Stalin eta Sobiet Batasunarekiko gorabehera zaharrak bazituzten ere, ez zuten inoiz begi onez ikusi desestalinizazioa, ez eta Khrustxevек proposatzen zuen Mendebaldearekiko lehia ekonomiko bakesua ere. Eta 1959an Txinan hasitako Aurrerakako Jauzi Handiaren porrot lazgarria xurgatzerakoan sobietarren aurkitu zuten laguntasun eskasa, eta beranduxeago Indiarekiko gerran Moskuk hartu zuen jarrera, aski izan ziren komunismoaren baitako etendurarik handiena izango zena agerian ipintzeko. Handik aurrera, elkarrekin ez baizik elkarren aurka aurkituko ziren Mosku eta Beijing nazioarteko arazorik gehienetan.

Mundua ez zen bi blokeen esparru gotortuetan amaitzen, nolana ere, zorionez. 1955eko apirilean, Ahmed Sukarno anfitrioi zutela, Indonesiako Bandung-en «Asiar-Afrikar Konferentzia» bildu zen, Egipto, India, Pakistan eta abarrek deitua. 29 herrialde bertaratu ziren; haien artean, Txina. Teoria hutsean gizateriaren gehiengoa ordezkaturako zukeen Ez-Alineatuen mugimendu gandutu eta ez oso sasoiaren sorburua izan zen, Nazio Batuen Erakundea potentzia na-

gusien hizketa-lekua baino asko gehiago ez zen une batean. Bere kideen arteko kontraesanek, haietako askoren barne egonkortasun eskasak eta bi blokeen presioek, hauen kontrapisu edo mugatzailearena egitea ezindu bazien ere, Hirugarren Munduaren izate anbigua baina, aldi berean, gardena azalarazi zuen. Eta, batez ere, blokeetatik at bizi zitekeela jakinarazi zuen, blokeen barneko miseriak gordinki azaleratzen ari zirenean.

Urte eredugarria 1956koa

Bi gertaera nagusi eta kasik aldiberekok —udazkeneko egun bertsuetan jazo baitziren— egingo zuten gogoangarri 1956, *Jakin* sortu zeneko urtea, munduan. Alde batetik, Hungariako Matxinada; bestetik, Suezeko Krisia. Biak, urte hartan bertan, eta aurrekoetan, metatuz joandako beste hainbat gertaera eta eragileren emaitza ziren. Eta biak, Gerra Hotzaren adierazpenak eta ondorengo hamarkadetan eraiki ez ezik hormatu egingo zen mundu erdibituaren eredu izango ziren, bakoitza bere ingurumenean.

«Hungria dala-ta» izenburuarekin Iñaki Bastarrikak *Jakin*-en 2. zenbakian idazten zuen hausnarketa (nazioarteko politikari aldizkariak eskainiko zion lehena, preseski) hone-la hasten zen:

Lazgarri ta giza-ezkoak izan dira 1956'ko udazkenean Hungria'n gertatuak. Gizonei ta erriei lots goaitkarriena sortu bear liekenak. Erri ta biotz zuzen guzien ezespren gogorrena irabazi dutenak. Gizadi osoa bat egin da, alderdikeri oro gainduz, gertaera laidogarri auek pizturiko aserrea azaltzearen. Gizon guziek daramaten zuzen-izpi orrek lotu ta batu ditu asmo ta iritzi guzietariko buru-biotz oro.

Berrogeita hamar urte geroago, zaila da gogoetarekin bat ez etortzea. Baina aldi berean, zaila da, Hungariatik kanpo behintzat, gertaera haien nondik norakoa gogoan duen ez-espezialistarik aurkitzea eta, bide batez, Matias Rakosi, Imre Nagy, Erno Gero, Janos Kadar eta gainerakoen izenak

gogoratzen dituen europarrekin topo egitea. N. Khrustxev, K. Voroshilov, J. Andropov eta I. Konev-enak ere historia-ren hautsak estalita dauden bezalatsu. Drama haren ageriko protagonista nagusiak izan ziren, hala ere. Hungariakoak, bestalde, erabat ezabaturik utziko zuen Poloniako aurrekaria, oso bestela kitatua.

Azaroaren 4an hasiko zuten inbasiorako sobietar tankeen motorrak beroketa egiten ari ziren bitartean, urriaren 29an Israelek Gazako Zirrintan eta Sinai Penintsulan eraso zien egiptoarrei, eta bi egun beranduago britainiar eta frantziar gudaroste batek Suezeko kanala hartzeko *Musketeer* operazioa hasi zuen. Gatazka, kanalaren balio estrategiko eta ekonomiko ikusgarriak, eta 1952an Faruk erregea bota zutenez geroztik militar nazionalisten esku zegoen Egiptoren nahikunde politiko eta ekonomikoek girotua zetorren. 1955ean Ekialdeko blokearekin harremanetan ipinia zen Nasserrek, nazionalizatu egin zuen Kanala 1956ko uztailean. Asian zizutzen interesguneekiko lotura arriskuan ikusten zuten potentzia europarrentzat *casus belli* zen. Ez zitzaien gehiegi kostatu erasotzaileei egiptoarrak militarki menderatzea; baina gaizki neurtu bide zuten bi superpotentzien jarrera diplomatikoa zein izan zitekeen, eta Estatu Batuen ezezkoarekin eta sobietarren mehatxu militar zuzenarekin topo egin zuten. Abenduan etxeratu ziren europarrak eta martxoan israeldarrak. Ordurako, Hungaria sobietar tankeen pean zuzututa zegoen.

Ondorengo hamarkadetan mundua arautuko zuten usadio geopolitikoaren entsegu modukoa izan zen 1956ko udazken hura. Alde batetik, superpotentziek, nork bere interes estrategikoak arrisku larrian ikusten zituenean gupidarik gabe, militarki, esku sartzeko zuten prestutasuna egiaztatu zuten. Sobietarrek, Txekoslovakian berretsi eta Afganistanen burutuko zuten bidea. Jada 1954an Guatemalan Jacobo Arbenzen eraispenaren aurrekaria hain hurbil zuten estatu-batuarrek etengabe erabiliko zuten errezeta bertsua, batez ere Amerika Latindarrean, etorkizunean ere.

Bestetik, ondorengo hamarkadetako oinaze- eta zirrara-gunea non egongo zen iragartzera etorri zen Suezeko Krisia: Ekialde Hurbilean, hain zuzen. Eta zergatia ere bai: eskualdearen balio estrategikoagatik, kontinente ez ezik mundu ezberdinen arteko giltzadura zenez eta denez, eta munduak funtzionatzeko gero eta premiatsuago beharko duen petrolioaren sorleku nagusi delako. Orduan oraindik, Europan behintzat, *Shoah*-aren ordain duin eta gizalegezkoztat jotzen zen Israelen sorrera erabat mindutako ingurune batean. Otomandar Inperioaren suntsimenduak utzi eta denboraldi batez potentzia kolonial europarrek nola edo hala betetako hutsunea ordezkatzeko zuten egitura politiko propioen bilaketan murgildurik zegoen (eta mende erdi geroago halatsu jarraitzen duen) ingurune batean.

Esan genezake petrolioaren inguruko krisi geopolitikoetako lehena, 1953an, hauxe izan zela: CIAren zuzendaritzapean Iranen Mossadegh lehen ministro nazionalista agintetik kendu eta Phalevi *xah*-aren autokrazia mendebalzalea gotortu zuena. Denok dugu gogoan eredu haren akabera zein izan zen 25 urte beranduago, baina 1950eko hamarkadatik aurrera Estatu Batuetako Estatu idazkaritzak petroliodun herrialde arabiarretarako gogotik hobetsiko zuen hautua izango zen autokrata tradizionalistena, sobietar bloketik hurbilegi ikusten ziren joera nazionalista, baazista, nasserista eta abarren aldean. John Foster eta Allan Welsh Dulles anaia ahalguztidunak goizegi hil ziren beren estratigiaren azken emaitzak ikusi gabe.

1950eko hamarkadaren bigarren erdiaren bereizgarria izango zen, bidenabar, munduko gatazka-guneen lekualdaketa nabarmena. II. Mundu Gerra amaitu zenetik, Asia Ekialdea eta Hegoaldea zen gerra bortitz eta zabalenen esparrua: Txinako gerra zibila, Indonesiako independentzia gerra, India eta Pakistanen arteko lehen gerra, Koreakoa..., milioika heriotza eragin zituzten gatazka hauek. 1954ko maiatzean Dien Bien Phu-n vietnamdarren garaipearekin (eta frantziarren anabasarekin) Indotxinako Lehen Gerra

amaitu zenean kitatu zen aro hura. Ordurako amaituta zegoen Koreako gerra (1950eko ekainetik 1953ko uztailean), Filipinetako *Huk* gerrilla komunista suntsituta zegoen eta Malaysiako matxinada bakarrik geratzen zen itzaltzear. 60etan Estatu Batuek Vietnamen esku hartu eta sutegia berriro suspertu zuten arte. Asian, kolonia txiki eta bakanak baino ez ziren geratzen, eta aurrerantzean estatuen arteko jazargoak edota gorabehera ideologiko-politikoak izango ziren borroka armatuen eragileak, beti ere blokeen arteko *status quo* egonkor baten barnean.

II. Mundu Gerraren ondorengo hamarkadan ia Asia guztian deskolonizazioa burutu eta gero, Afrika geratzen zen, ia osorik (Etiopia, Egipto eta Hegoafrika ziren kontinenteko herrialde independente bakarrak 1950ean), europar potentzia kolonialen eskuetan 1950etakoa hastean. Eta prozesuaren inguruko gerrilla eta guduen sutea, gogorrago edo samurrago, herrialde askotan agertuko zen, 1960a amaitzerako 24 herrialde independente gehiago izango zituen Afrikan ere. Bi kasutan, ordea, bereziki larria izango zen gatazka hamarkada hartan. Kenian, Erresuma Batuak bortizkeria izugarritz erantzun zion Mau-Mau mugimenduaren matxinadari, gutxienez 50.000 hildako eraginez. Eta Aljerian, Frantziako Laugarren Errepublika eta FLNko gerrillaren arteko guduak gutxienez lau bider gehiagoko heriotza-emaiza sortuko zuen. Bietan, haatik, potentzia kolonialek hasieran estrategiko eta utziezintzat jotzen zituzten kolonia haien independentzia onartuz kitatuko zen gatazka hurrengo hamarkadaren hastapenetan.

Amerika Latindarrean, Estatu Batuen «etxe atzeko baratzetan», arazoa ez zetzan kolonialismo arrunta uxatzean, baizik eta Iparraldeko nagusiaren esanetara mugitzen ziren oligarka autoktonoen eta lekuan lekuko herri-olde eta intelektual aurrerakoen arteko kontraesan bizian. Gatazka armatuen pizgailu izango zen jazargoa hainbat kasutan. 1953an, F. Castrok zuzenduriko taldetxo batek Moncada kuartela asaldatu zuen Habanan, arrakastarik gabe. 1954an, Estatu Batuek zuzenduriko eraso batek Arbenz lehendakari konstitu-

zionala bota eta dozenaka urte iraungo zuen errepresio-al-di eta gerra zibil egoera abiarazi zuen Guatemalan. Bi urte beranduago, Kubako mendialdean errotuko zen 1959ko Urteberrian boterea erdietsiko zuen gerrilla. Urtebete lehenago, herri mugimenduak Venezuelako agintetik kendua zuen Pérez Jiménez diktadorea. Argentinan, ordea, 1955ean, bere kide (baina ez adiskide) zituen militarrek eraitsi zuten J. D. Perón, hiru urteko aginte militarra ezarriz. Perun, Odria jenerala eta Prado Ugarteche bankariaren artean bete zuten lehendakaritza hamarkada osoan...

Frankismoa gotortu zeneko hamarkada

Albiste on batekin hasi zen Francoentzat mendearen bigarren erdiko lehen hamarkada eta, egia esan, ondoren helduko zitzaizkion berri on ugarien aitzindaria baino ez zen izango hura. Norbaitentzat epelgarri izan bazen Gerra Hotza, Ardatz nazi-faxistako diktaduren laguntzarekin gerra zibila irabazi eta nazioarteko ahate itsusia zen galiziar diktadore txiki bezain errukigabearentzat izan baitzen. Eta horrexegatik agian da hain zaila Franco irribarretsu agertzen ez deneko argazkirik aurkitzea aldi horretakoan artean. Estatu Batuek haren beharra zuten, eta mundu mailako gatazka handirako txikikeriatan ez ibiltzeko hautua egin zuten. Ezbairik gabe, itzulingururik gabe. Ameriketako potentzia handiaren zintzotasun demokratikoan fede sutsua ipinia zuten antifrankistak noraezean uzteraino.

1950eko azaroaren 5ean Nazio Batuen Erakundearen baztarrak bertan behera utzi zuen 1946ko ebazpena, enbaxadoreak Espainiatik etxeratzera eskatzen zuena: 38 boto alde (Estatu Batuak eta haren esaneko guztiak, bereziki herrialde arabiarak eta hegoamerikar gehienak), 12 aurka (Ekialdeko blokekoak; 3 latinoamerikar: Mexiko, Uruguai eta Guatemala; eta Israel), eta 10 abstentzio (Europa Mendebaldekoak nagusiki). Mundu mailako egoeraren isla gardena zen: Koreako gerra gorian zegoen eta Europaren zatiketa

ziztu bizian ari zen sakontzen. 1955ean lortuko zuen Francok NBEen sartzea; ordurako, Mendebaldeko blokeko herrialdeen enbaxadoreak Madrilen ziren, jakina.

Normaltze diplomatikoa bera baino azkarrago zertu zen, ordea, lerrokamendu militarra. Koreako gerran parte hartzeko eskaini zituen soldaduen kasuan ez bezala, Estatu Batuek ez zioten muzin egin Francoren Espainiak eskaintzen zien kokapen estrategikoa Gerra Hotzeko ahalegin militarrrerako erabiltzeari. 1952ko martxoan Griffiths enbaxadorea Madrilerira iritsi zenetik, iparramerikarren lehentasuna izan zen Penintsulako puntu estrategikoenetan base militarrek ipintzeko baimena lortzea, eta 1953an sinatuko zen ituna. Denborak zeramatzan, hala ere, Mediterranioko VI. Flotak espainiar portuetan atsedenaldiak hartzen. Elkarlana estutu egin zen ondorengo urteetan. 1959ko abenduaren 21ean, bere agintaldiaren azken urtean sartuta zegoen Eisenhower lehendakaria Madrilerira etorri eta, V. Walters-en begiradapean, Franco besarkatu zuenean, hartu zuten espainiar antifrankistek egiaztatzeke geratzen zitzairen azken desengainua: Franco adinaxoxe gizontxoak zen Ike.

Lerrokamendu politiko-militar argi honek Mendebaldeko munduan eman zion erosotasun berria, bere erregimena finkatu eta instituzionalki garatzeko erabili zuen Francok. 1951ko gobernu aldaketa eredugarria izan zen ikuspegi horretatik: erregimenaren gerizpean zeuden *familia* politiko ezberdinen nahikundeak ase eta, aldi berean, elkar anula zitezten asmakizun bat. Carrero, morroi fidela, indartu egiten zuen; Artajo eta Girón, batak bestea orekatuz jarraituko zuen; Ruiz Giménez vatikanista hezkuntzaz arduratuko zen, baina Muñoz Grandes filonaziaren eskuetan geratzen zen ejertzi-toa; Arias Salgado falangista gogorrari ematen zion propagandaren agintea, baina Arburua teknokrata agertzen zen ekonomiaz arduratzeko. Errepresioaren burutzan Blas Pérez betikoak jarraitzen zuen. Estatu Batuek harrera baikorra egin zioten gobernu berriari, eta laguntza ekonomikoak eta inbertsioak izango ziren onespen haren hurrengo urratsa.

Ondorengo urteetan, ziurtasun instituzionalaren itxura erein nahi zuten oinarrizko lege-sorta sortu eta garatzen saiatu zen frankismoa. 1958ko maiatzean aldarrikatuko ziren Erresumako Oinarrizko Legeak. Aurretik, hala ere, lanari eta ekonomiari buruzko neurri mordoa argitaratu zen, hamarkadaren hasieratik nabaria zenari erantzun nahian (1952ko batez besteko soldata maila 1936koaren erdia zela, inflazioa ekidinda) eta haren ondorioei aurrea hartzeko ahaleginetan: 1950eko hamarkadan ematen hasi ziren langile mobilizazioetan argi ikusi baitzen eragile biziagoak zirela miseriaren aurkako eskakizunak, demanda politiko orokorrrak baino. 1956ko ikasle mobilizazioek eragindako krisi politikoaren ondotik Francok egin zuen gobernu berrikuntzan, Opus Deirekin lerrokatutako ministroek (López Rodó, Ullastres, Navarro...) eskuratuko zituzten ia ardura ekonomiko guztiak, eta haien ekarpena izango zen, alde batetik, ordura arteko autarkia amaiaraziko zuen Estabilizazio Plana, eta, bestetik, ondorengo hamarkada eta erdian Franco-ren politika ekonomiko garapenzalearen ikurra izango ziren *Plan de Desarrollo*-ak.

Ez zen Estatu Batuena izan Francok 1953an etxetik kanpora lortu zuen bedeinkazio bakarra. Vatikanorekiko Konkordatuaren ere urte hartan sinatu zen, erregimenaren ingurumarietan gero eta ezerosoago aurkitzen ziren elizgizon eta katoliko arrunten adostasunari hesi bat ipiniz, eta munduan zehar barreiaturiko korrante demokrata-kristauen aurrera aurkezpen txartel itxurosoagoarekin agertzen ahalbideratuz.

Historian beste hainbatetan bezalatsu, aurreko hamarkadan susperturiko erresistentzia armatuak azkenetan eta masa mugimendu eta antolakunde klandestinoak sorberriak oraindik haur-minetan zituen barne-oposizioak eman ezin zizkion buruhausteak, Hegoaldeko abentura kolonialetatik iritsi zitzaizkion Francori 1950eko hamarkadan. Espainiak Frantziarekin erdibanatua zuen Marokoren independentzia prozesua geldieztina izango zela argi geratu zenean, Francok

bere aurkari izan zitekeen García Valiño jeneralaren eskuetan ipini zuen prozesua kudeatzeko ardura. Hark, Frantziari ahalik endredo gehien sortzearren, marokoar independentziaren aldeko mugimendua elikatu zuen, ordainetan Maroko independenteak Espainiaren interes kolonialekiko begirune gehiago izatea itxaronez edo... Nahaste-borrasteak Ifniko krisia erakarriko zuen 1958an, non Francoren armadak, baja mordoska nozitu ondoren, alde egitea erabakiko baitzuen, geroago Saharan egingo zuen modu bertsuan.¶